

بررسی نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه‌های شهرستان ارومیه و عوامل پیش‌بینی کننده آن

نویسندگان: دکتر فیروزه سپهریان^{۱*} و لیلا جوکار^۲

۱. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه ارومیه

۲. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی

*Email: f_sepehrian@yahoo.com

چکیده

مطالعه حاضر با هدف بررسی نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های ارومیه و مطالعه رابطه بین اعتیاد به اینترنت با اضطراب و رشته تحصیلی دانشجویان، انجام شد. بدین منظور ۳۳۰ نفر دانشجوی (۱۶۷ پسر و ۱۶۳ دختر) از دانشگاه‌های شهرستان ارومیه بر اساس نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای، به تصادف انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های اعتیاد به اینترنت یانگ و اضطراب نجاریان و همکاران، به طور همزمان پاسخ دادند. جهت تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری، درصد فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، آزمون t، تحلیل رگرسیون چند متغیری، تحلیل واریانس یک راهه و آزمون شفه، استفاده شد. نتایج نشان داد که: میزان شیوع اعتیاد شدید به اینترنت در بین دانشجویان برابر ۱۶/۳۶ است و میزان اعتیاد شدید در پسرها (۸۵/۲)، بیش‌تر از دخترها (۱۴/۸) و در رشته‌های تحصیلی فنی و علوم پایه (۹۰/۷)، بیش‌تر از رشته‌های تحصیلی هنر و علوم انسانی (۹/۳) می‌باشد. کاربران معتاد به اینترنت، میزان اضطراب (۸۵/۲) بیش‌تری نسبت به غیرکاربران (۲۷/۸) داشتند هم چنین تفاوت معناداری بین میزان اضطراب در چهارگروه غیرکاربر، کاربر معمولی، در معرض خطر و معتاد به اینترنت، به دست آمد که میزان اضطراب در گروه معتاد به اینترنت، به طور معناداری بیش‌تر از سه گروه دیگر بود. نتیجه حاصل از رگرسیون چند متغیری نشان داد که متغیرهای: جنسیت، اضطراب و رشته تحصیلی دانشجویان، می‌توانند اعتیاد به اینترنت را به طور معناداری پیش‌بینی کنند ($p < 0/005$).

کلید واژه‌ها: اعتیاد به اینترنت، اضطراب، رشته تحصیلی

مقدمه

اینترنت ابزار سودمندی است که محدودیت جغرافیایی بشر را از بین برده و به علت ویژگی‌های جذاب و منحصر به فرد در برقراری ارتباطات بین فردی و زندگی روزمره استفاده از آن در اقصی نقاط جهان همگانی شده است. با وجود این، استفاده مفرط از آن پیامدهای منفی ویژه‌ای را نیز به دنبال دارد. امروزه اختلال اعتیاد به اینترنت به عنوان یک اختلال تازه شناخته شده در کانون پژوهش‌های روانشناسان جای دارد و فضای جدیدی را برای انجام تحقیقات ایجاد کرده است [۱، ۲، ۳، ۴، ۵]. گلدبرگ^۱ به نقل از کینگ^۲ [۶] اشاره می‌کند که استفاده بیش از حد و بیمارگونه از اینترنت باعث دور شدن فرد از دوستان و خانواده می‌شود و اختلالات رفتاری یا شخصیتی را در فرد ایجاد می‌کند. برنر^۳ [۷] اشاره کرد که بخشی از کاربران مشکلاتی را در رابطه با اینترنت گزارش کرده اند که شبیه به اعتیاد می‌باشد و گزارش‌های پژوهشی حاکی از این است که استفاده زیاد برخی افراد از اینترنت در مواردی مشکل‌آفرین گشته و به آسیب‌های اجتماعی، روانشناختی و شغلی منجر شده است. یانگ^۴ [۸] جهت پاسخگویی به این سوال که آیا برخی افراد به اینترنت معتاد می‌شوند؟ آزمونی تهیه و بر ۴۹۶ نفر اجرا کرد که از این تعداد ۱۰۰ نفر معتاد به اینترنت تشخیص داده شدند. برخی از پژوهشگران [۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲] اشاره کرده اند که اعتیاد به اینترنت دارای علائمی است از جمله، بیش از حد به اینترنت وصل بودن، استفاده بی‌اختیار و وسواسی از اینترنت، مشکل داشتن در تنظیم زمان استفاده از اینترنت و داشتن این احساس که جهان خارج از اینترنت، خسته کننده است، که در نهایت موجب کاهش ارتباط اجتماعی و افزایش تنهایی و افسردگی می‌شود و کاپلان^۵ [۱۳]، اشاره می‌کند که اعتیاد به اینترنت یعنی، نوعی استفاده از اینترنت که

بتواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند که با ویژگی‌های ۱- احساس هیجانی ناخوشایند مانند اضطراب، افسردگی و مانند آن در زمانی که فرد در تماس با اینترنت نیست، ۲- قابلیت تحمل و عادت کردن به اثرات کار با اینترنت، ۳- انکار رفتارهای مشکل‌زا تعیین می‌شود. دیویس^۶ [۱۴] معتقد است که استفاده از اینترنت صرفاً یک رفتار اعتیادآمیز نیست، بلکه مجموعه‌ای از عوامل شناختی و رفتاری زمینه اعتیاد به اینترنت را تشکیل می‌دهد که روی زندگی فرد اثر منفی می‌گذارد. وی استفاده مرضی از اینترنت را مناسب‌تر از دیگر اصطلاحات می‌داند.

در تبیین اعتیاد به اینترنت نظریه‌های متفاوتی وجود دارد، یکی از الگوهای رایج در زمینه توجیه، تشخیص، پیگیری و درمان اختلال اعتیاد به اینترنت، الگوی نظری گروهل^۷ [۱۵] می‌باشد که در شکل شماره ۱ نشان داده شده است. به اعتقاد گروهل بسیاری از افراد در مرحله ۱ گیر می‌افتند و هرگز به مراحل ۲ و ۳ نمی‌روند. این افراد در واقع همان معتادان اینترنتی هستند که به کمک نیاز دارند تا به مرحله ۳ نزدیک شوند. به دلیل وجود موضوعات شگفت‌انگیز، پرتحرک، جذاب، ماجراجویانه و تنوع‌طلبی و ارایه اطلاعات، فرد با نوعی وسواس برای مدتی طولانی جذب آن می‌شود، به دنبال آن سرخورده شده و این موضوع منجر به کاهش استفاده از اینترنت می‌شود و زمانی که میزان استفاده از اینترنت طبیعی شد نوعی تعادل حاصل می‌گردد.

نظریه پردازان رفتاری معتقدند اگر کاربر یاد بگیرد که اینترنت فراهم کننده فرصتی برای فرار از واقعیت، دریافت عشق یا داشتن سرگرمی می‌باشد، احتمالاً در صورت نیاز، به اینترنت روی خواهد آورد و این تقویت کننده‌ها موجب شرطی سازی شده و چرخه همچنان ادامه می‌یابد [۱۶].

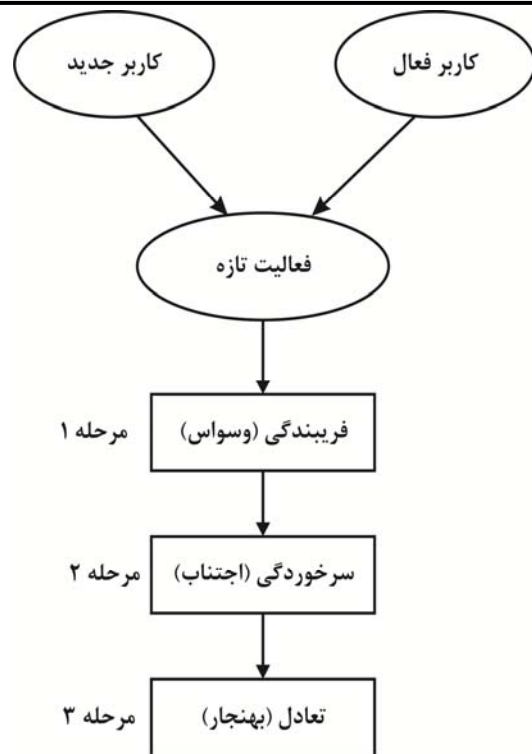
¹ Goldberg
² King
³ Brenner
⁴ Young
⁵ caplan

⁶ Davis
⁷ Grohal

و اربرنیگ^۳ از دانشگاه استنفورد^۴ [۲۰] کاربرد اینترنت در ایران بیش از هر کشور مسلمان دیگر در خاورمیانه افزایش داشته است. ۵/۲ میلیون ایرانی به طور دائم و ۵/۳ میلیون نفر به صورت غیر دائم از اینترنت استفاده می‌کنند [۲۱].

در ادبیات تحقیق اعتیاد به اینترنت، پژوهش‌های زیادی به بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در بین زنان و مردان پرداختند، برخی از مطالعات [۲۲-۲۴] میزان اعتیاد به اینترنت را در مردها بیشتر از زنها گزارش کرده‌اند، در حالی که گزارش برخی دیگر از مطالعات [۲۵] حاکی از آن است که زنان بیشتر از مردان گرفتار اعتیاد به اینترنت می‌باشند. به علاوه نتایج حاصل از چند مطالعه [۲۶، ۲۱] نیز نشان داد که دو گروه مردان و زنان به طور یکسان در معرض اعتیاد به اینترنت قرار دارند. یکی از اهداف مطالعه حاضر بررسی میزان شیوع ابتلا به این اختلال در جامعه مورد مطالعه و نیز بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت با تفکیک جنسیت در جامعه مورد مطالعه می‌باشد.

اضطراب متغیر دیگری است که رابطه آن با اعتیاد به اینترنت مطالعه شده است. مطالعه شفرد^۵ و ادلمن^۶ [۲۷] بر روی نمونه ۱۶۹ نفری از دانشجویان نشان داد که افراد دارای اضطراب اجتماعی، ارتباط از طریق اینترنت را آسانتر از ارتباط رو در رو می‌دانند و دلیل آن را امکان ناشناس ماندن خود مطرح می‌کنند. نتایج تحقیق فوق نشان داد که اضطراب اجتماعی، پایین بودن نیرومندی خود، اضطراب و افسردگی می‌تواند با میزان استفاده از اینترنت رابطه داشته باشد. مطالعات رایس^۷ و مارکی^۸ [۲۸] بر نمونه ۸۰ نفری زنان (بامیانگین سنی ۱۸/۸) نشان داد که برخی از افراد در ارتباط اینترنتی کمتر از ارتباط رو در رو مضطرب هستند و این موضوع

شکل ۱: الگوی اعتیاد به اینترنت گروهل (۱۹۹۹)

دیویس [۱۴] در الگوی شناختی-رفتاری خود، حمایت‌های اجتماعی کاربر و باورهای اشتباه او مانند "اینترنت تنها مکانی است که من قابل احترام هستم" یا "اینترنت تنها دوست من است" و تقویت کننده‌های همراه با استفاده از اینترنت را عوامل زمینه ساز اعتیاد به اینترنت می‌داند. در کشورهای مختلف از جمله تایوان [۱۷]، کره [۱۲]، هندوستان [۱۱]، هنگ و کنک [۱۸] تحقیقاتی به منظور بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و شناخت عواقب و اثرات آن انجام شده است. دولت کره جنوبی تخمین زده است که ۲۱۰۰۰۰ کودک در کره جنوبی بیمار اینترنتی هستند و نیاز به درمان دارند [۱۹]. ۷۳ درصد از افراد بزرگسال ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۰۶ کاربر اینترنت بودند که در مقایسه با سال ۲۰۰۵، شصت و شش درصد افزایش یافته و تقریباً شش درصد کاربران از اعتیاد به اینترنت رنج می‌برند [۹]. با توجه به کاربرد روزافزون رایانه و اینترنت در سطح جهانی، رشد آن در سطح ملی نیز بسیار قابل ملاحظه است. بنابر گزارش نای^۱، هیلگوس^۲

^۱ Nie

^۲ Helykus

^۳ Erbring

^۴ Stanford university

^۵ Shepherd

^۶ Edelman

^۷ Rice

^۸ Markey

صورت بود که ابتدا در مورد پژوهش حاضر توضیحاتی به نمونه‌های مورد مطالعه داده شد و اشاره گردید که تحقیق به صورت ناشناس انجام می‌شود و نیازی به نوشتن اسامی بر روی پرسشنامه نیست. سپس آزمون‌های مورد مطالعه به طور همزمان در اختیار نمونه‌های مورد مطالعه قرار گرفت. پژوهش حاضر، پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است و برای تحلیل داده‌های آن از شاخص‌ها و روش‌های آماری، فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، آزمون تی، ضریب همبستگی، تحلیل رگرسیون چند متغیری، واریانس یک راهه و آزمون شفه استفاده شد.

ابزار پژوهش

مقیاس اعتیاد به اینترنت یانگ (IAT)^۱ - پرسشنامه بیست سوالی یانگ، یکی از پرسشنامه‌هایی است که در بیشتر پژوهش‌ها مورد استفاده قرار گرفته است [۱ و ۲۹]. در پژوهش حاضر، برای سنجش اعتیاد به اینترنت، از پرسشنامه بیست سوالی یانگ [۳۱] استفاده شد. در اجرای آزمون اعتیاد به اینترنت یو و همکاران [۲۹] آلفای کرونباخ را بیش از ۰/۹ به دست آوردند. ونگ و همکاران [۱۲] نیز آلفای کرونباخ ۰/۹ را به دست آوردند. در ایران نیز قاسم‌زاده [۱] آلفای کرونباخ $\alpha=0/88$ و درگاهی [۳۲] نیز ضریب پایایی این پرسشنامه را ۰/۸۸ محاسبه کردند. این پرسشنامه شامل ۲۰ سوال است که پاسخگویان باید به سوالات روی مقیاس لیکرت شش درجه‌ای از هیچکدام (۱) تا همیشه (۵) پاسخ دهند. دامنه نمرات این آزمون از صفر تا ۱۰۰ است، که نمره بیشتر نشان‌دهنده وابستگی بیشتر به اینترنت می‌باشد. پس از تعیین نمره نهایی، وضعیت کاربران مورد مطالعه به صورت زیر مشخص می‌شود: نمره کمتر از ۲۰ نشان دهنده عدم وابستگی (غیرکاربر)، نمره ۲۰-۴۹ نشان دهنده کاربر طبیعی و نمره ۵۰-۷۹ نشان دهنده اعتیاد خفیف (افراد در معرض خطر) و نمره ۸۰-۱۰۰ نشان دهنده اعتیاد شدید می‌باشد.

با ویژگی‌های شخصیتی نیز در ارتباط بود به طوری که افراد درون‌گرا و روان‌رنجور بیشتر از افراد برون‌گرا در ارتباطات اضطراب داشتند. در داخل کشور تحقیقی که به رابطه بین اضطراب و اعتیاد به اینترنت پرداخت، در دست نیست، همچنین مطالعه در رابطه با بررسی اعتیاد به اینترنت در رشته‌های مختلف تحصیلی انجام نشده است. لذا مطالعه حاضر به بررسی این دو مسئله می‌پردازد.

سوال‌های پژوهش

- ۱- میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه‌های شهرستان ارومیه چه میزان می‌باشد؟
- ۲- آیا میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر و پسر متفاوت است؟
- ۳- آیا میزان اضطراب در بین دانشجویان به تفکیک نوع کاربری اینترنت، تفاوت وجود دارد؟
- ۴- آیا رشته تحصیلی کاربران، جنسیت و میزان اضطراب آنان می‌تواند پیش‌بینی کننده اعتیاد به اینترنت باشد؟

روش پژوهش

جامعه آماری، نمونه، روش نمونه‌گیری

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانشجویان کارشناسی (بومی و غیر بومی) دانشگاه‌های شهرستان ارومیه در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ می‌باشد. در سال تحصیلی فوق‌الذکر تعداد کل دانشجویان دانشگاه‌های شهرستان ارومیه ۲۱۰۳۴ نفر بود که از این تعداد ۳۴۵ نفر با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شدند. بدین منظور، ابتدا از بین ۱۷ دانشگاه شهرستان ارومیه هفت دانشگاه به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شد، و از هر دانشگاه تعدادی دانشجو متناسب با تعداد دانشجویان هر دانشگاه به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شد. به دلیل ناقص بودن، پانزده پرسشنامه کنار گذاشته شد. در نهایت نمونه حاضر به ۳۳۰ نفر رسید. نحوه اجرای پژوهش به این

¹ Internet addiction test

جدول ۱: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها برحسب جنسیت به تفکیک در چهار گروه از نظر کاربری اینترنت

گروه شاخص جنسیت	۲۰ < غیر کاربر		۲۰-۴۹ کاربر طبیعی		۵۰-۷۹ در معرض خطر		۸۰-۱۰۰ اعتیاد شدید		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
دختر	۶۷	۷۴/۱۴	۵۸	۴۹/۵۸	۳۰	۴۳/۵	۸	۱۴/۸	۱۶۳	۴۹/۴۰
پسر	۲۳	۲۵/۶	۵۹	۵۰/۴۲	۳۹	۵۶/۵	۴۶	۸۵/۲	۱۶۷	۵۰/۶۰
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۱۷	۱۰۰	۶۹	۱۰۰	۵۴	۱۰۰	۳۳۰	۱۰۰

تفکیک در چهار گروه در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

همانطور که مشاهده می‌شود فراوانی اعتیاد به اینترنت در پسران بیش از دختران و در دانشجویان رشته‌های فنی بیش از رشته‌های علوم انسانی است. ۴۶ نفر از ۵۴ نفر معتاد به اینترنت در گروه با اضطراب بالا قرار داشتند. جهت پاسخگویی به سوال سوم پژوهش با توجه به $F(3, 326) = 1/07$ لون و سطح معناداری $P = 0/35$ شرایط برابری واریانس گروه‌ها از آزمون آماری تحلیل واریانس یک راه استفاده شد (جدول ۴).

نتایج نشان داد که تفاوت معناداری از نظر میزان اضطراب در چهار گروه کاربران اینترنت $(36/83 = f(3, 326) و p = 0/000)$ وجود دارد.

نیز آزمون شفه (جدول شماره ۵) نشان داد که میزان اضطراب در گروه معتاد به اینترنت به طور معنادار از سه گروه دیگر بیش تر است.

جهت بررسی تفاوت بین میزان اعتیاد به اینترنت در دختران و پسران دانشجویان از آزمون آماری t استفاده شد. تفاوت بین میانگین‌های دو گروه مورد مطالعه از نظر اعتیاد به اینترنت $(p = 0/0005)$ معنادار می‌باشد (جدول شماره ۶).

جهت بررسی توان پیش‌بینی متغیرهای پیش‌بینی کننده اعتیاد به اینترنت از آزمون رگرسیون با روش همزمان استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان داد که $(R = 0/546 و R = 0/298 =$ مجذور $R)$ متغیرهای جنسیت، اضطراب و رشته تحصیلی به ترتیب متغیرهای معنادار در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بودند که در جدول شماره ۷ نشان داده شده است.

ب. پرسشنامه اضطراب نجاریان و همکاران^۱ - جهت سنجش اضطراب از مقیاس اضطراب نجاریان و همکاران [۳۰] استفاده شد. این مقیاس دارای ۲۷ ماده است. که خواننده باید به هر یک از ماده‌ها بر اساس مقیاس لیکرت ۴ درجه ای «اغلب اوقات = ۰»، «گاهی اوقات = ۱»؛ «به ندرت = ۲» و «هرگز = ۳» پاسخ دهد.

نمره بیش تر در این مقیاس نشان دهنده اضطراب فراگیر بالا می‌باشد. ضرایب بازآزمایی و آلفای کرونباخ این مقیاس از ۰/۵۶ تا ۰/۹۰ متغیر بوده است. ضرایب پایایی برای کل آزمودنی‌ها، آزمودنی‌های دختر و آزمودنی‌های پسر به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۹۱ و ۰/۶۷ می‌باشد.

ضریب اعتبار این آزمون از طریق اجرای همزمان مقیاس مزبور با پرسشنامه اضطراب و افسردگی و خرده مقیاس پسکاتنی^۲ پرسشنامه ام ام پی آی^۳ به ترتیب $r = 0/54, r = 0/69$ می‌باشد [۳۰].

یافته‌ها

نمونه‌های مورد مطالعه بر اساس نمره آنان در آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ به چهار گروه تقسیم شدند. از مجموع ۳۳۰ نفر، ۹۰ نفر غیر کاربر، ۱۱۷ نفر کاربر طبیعی، ۶۹ نفر کاربر در معرض خطر و ۵۴ نفر اعتیاد شدید شناخته شدند. فراوانی چهار گروه به تفکیک جنسیت در جدول شماره ۱ و به تفکیک رشته تحصیلی در جدول شماره ۲ آمده است.

توزیع فراوانی آزمودنی‌ها برحسب میزان اضطراب به

۱. Najarian and colleagues' anxiety scale

۲. Psychasthania

۳. MMPI

جدول ۲: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب رشته تحصیلی به تفکیک در چهار گروه از نظر کاربری اینترنت

گروه شاخص رشته تحصیلی	غیر کاربر		کاربر طبیعی		در معرض خطر		اعتیاد شدید		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
هنر و انسانی	۸۰	۸۸/۹	۸۱	۶۹/۲	۲۰	۲۹/۰	۵	۹/۳	۱۸۶	۵۶/۴
فنی و علوم پایه	۱۰	۱۱/۱	۳۶	۳۰/۸	۴۹	۷۱/۰	۴۹	۹۰/۷	۱۴۴	۴۳/۶
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۱۷	۱۰۰	۶۹	۱۰۰	۵۴	۱۰۰	۳۳۰	۱۰۰

جدول ۳: توزیع فراوانی آزمودنی‌ها بر حسب میزان اضطراب در چهار گروه از نظر کاربری اینترنت

گروه شاخص اضطراب	غیر کاربر		کاربر طبیعی		در معرض خطر		اعتیاد شدید		مجموع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
پایین	۶۵	۷۲/۲	۸۶	۷۳/۵	۳۵	۵۰/۸	۸	۱۴/۸	۱۹۴	۵۸/۸
بالا	۲۵	۲۷/۸	۳۱	۲۶/۵	۳۴	۴۹/۲	۴۶	۸۵/۲	۱۳۶	۴۱/۲
مجموع	۹۰	۱۰۰	۱۱۷	۱۰۰	۶۹	۱۰۰	۵۴	۱۰۰	۳۳۰	۱۰۰

جدول ۴: تحلیل واریانس جهت بررسی معناداری میزان اضطراب در چهار گروه غیر کاربر، کاربر معمولی، در معرض خطر و اعتیاد به اینترنت

گروه‌ها	درجه آزادی	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F لون	معناداری	f	معناداری
بین گروه‌ها	۳	۲۷۸۱۵/۹۳۵	۹۲۷۱/۹۷۸	۱/۰۷	۰/۳۵۸	۳۶/۸۳۱	۰/۰۰۰
درون گروه‌ها	۳۲۶	۸۲۰۶۹/۳۹۹	۲۵۱/۷۴۷				
کل	۳۲۹	۱۰۹۸۸۵/۳۳					

جدول ۵: آزمون تعقیبی شفه بین نمره‌های اضطراب آزمودنی‌ها در چهار گروه

گروه‌ها (I))	گروه‌ها (J))	میانگین	انحراف معیار	سطح معناداری
غیر کاربر	کاربر طبیعی	۰/۳۵	۲/۲۱	۰/۹۹۹
	در معرض خطر	*-۷/۹۸	۲/۵۶	۰/۰۲۲
	اعتیاد شدید	*-۲۵/۰۳	۲/۷۳	۰/۰۰۰
کاربر طبیعی	غیر کاربر	-۰/۳۵	۲/۲۱	۰/۹۹۹
	در معرض خطر	*-۸/۳۳	۲/۴۲	۰/۰۰۹
	اعتیاد شدید	*-۲۵/۳۸	۲/۶۰	۰/۰۰۰
در معرض خطر	غیر کاربر	*۷/۹۸	۲/۵۶	۰/۰۲۲
	کاربر طبیعی	*۸/۳۳	۲/۴۲	۰/۰۰۹
	اعتیاد شدید	*-۱۷/۰۵	۲/۹۰	۰/۰۰۰
اعتیاد شدید	غیر کاربر	*۲۵/۰۳	۲/۷۳	۰/۰۰۰
	کاربر طبیعی	* ۲۵/۳۸۸	۲/۶۰	۰/۰۰۰
	در معرض خطر	*۱۷/۰۵	۲/۹۰	۰/۰۰۰

تفاوت‌ها در سطح ۰/۰۵ معنادار می‌باشند.

جدول ۶: نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه میزان اعتیاد به اینترنت در دختران و پسران دانشجوی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	T	سطح معناداری
پسر	۱۶۷	۵۳/۲۸	۲۷/۹۸	۳۲۸	۷/۴۱۱	۰/۰۰۵
دختر	۱۶۳	۳۱/۲۴	۲۵/۹۵			

جدول ۷: متغیرهای معناداری جهت پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت حاصل از آزمون رگرسیون با روش همزمان

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بینی	B	Beta	t	p	R	مجذور R
اعتیاد به اینترنت	جنسیت	۲۰/۲۷۰	۰/۳۴۸	۷/۴۹۸	۰/۰۰۵	۰/۵۴۶	۰/۲۹۸
	اضطراب	۰/۶۲۹	۰/۳۹۵	۸/۴۹۲	۰/۰۰۵		
	رشته تحصیلی	۲۸/۷۳۰	۰/۴۹۰	۱۲/۰۲۴	۰/۰۰۵		

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که ۱۶/۳۶ درصد از دانشجویان دانشگاه‌های ارومیه در گروه اعتیاد شدید و ۲۰/۹۰ در معرض خطر اعتیاد به اینترنت می‌باشند و میزان اعتیاد شدید در پسران (۸۵/۲) بیش‌تر از دختران (۱۴/۸) و در رشته‌های تحصیلی فنی و علوم پایه (۹۰/۷) بیش‌تر از رشته‌های تحصیلی هنر و علوم انسانی (۹/۳) می‌باشد. بنابراین در پاسخ به سوال دوم می‌توان گفت که جنسیت در اعتیاد به اینترنت موثر است. این یافته با یافته‌های هیل و آرگیل^۱ [۲۲]، یانگ و تونگ^۲ [۱۷]، باستانی [۲۳] همسو و با نتایج هامبرگر و آرتزی^۳ [۲۶] و داوودآبادی (۱۳۸۴) نا همسو می‌باشد. شاید بتوان گفت نقش‌های جنسیتی و انتظارات متفاوتی که جامعه از دختران و پسران دارد بر استفاده آنان از اینترنت تأثیری گذارد [۲۳] و نیز می‌توان به پژوهش کنیدی^۴ و همکاران [۲۴] اشاره کرد آن‌ها گزارش کردند حتی زمانی که زنان و مردان دسترسی یکسان به اینترنت دارند ممکن است به طور یکسان از آن استفاده نکنند. یافته دیگر تحقیق این بود که کاربران معتاد به

اینترنت میزان اضطراب (۸۵/۲) بیش‌تری نسبت به غیرکاربران (۲۷/۸) دارند. همچنین در این تحقیق تفاوت معناداری بین میزان اضطراب در چهارگروه غیرکاربر، کاربر معمولی، در معرض خطر و معتاد به اینترنت به دست آمد و میزان اضطراب در گروه معتاد به اینترنت به طور معناداری بیش‌تر از گروه‌های دیگر بود. در پاسخ به سوال سوم پژوهش می‌توان گفت، میزان اضطراب در دانشجویان معتاد به اینترنت در مقایسه با سایر کاربران بیش‌تر است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های لاکوولی و والتی^۵ [۳۳] شفرد و ادلمن^۶ [۲۷] و رایس و مارکی^۷ [۲۸] هم سو می‌باشد. برای تبیین نتیجه حاصل از این پژوهش می‌توان گفت که براساس شفرد و ادلمن [۲۷] افراد دارای اضطراب اجتماعی فکر می‌کنند که ارتباط اینترنتی به دلیل امکان ناشناس ماندن آن‌ها آسانتر از ارتباط رو در رو می‌باشد. می‌توان گفت افراد مضطرب از اینترنت به منظور غلبه بر اضطراب خود و فرار از افکار نگران‌کننده که منجر به اضطراب می‌شود، استفاده می‌کنند و سعی دارند که جذابیت‌ها و سرگرمی‌های موجود در اینترنت را جایگزین افکار آشفته ذهن خود نمایند. در مجموع باید

1. Hill & Argyle

2. Yang, & Tung

3. Hamburger & Artzi

4. Kennedy

5. Lacovelli & Valenti

6. Shepherd & Edelmann

7. Rice & Markey

منابع

- گفت که کاربران طبیعی، یعنی افرادی که در حد اعتدال از اینترنت استفاده می‌کنند دارای سطح پایین تری از اضطراب هستند و گرفتار اثرات مخرب ناشی از استفاده مفرط از اینترنت نمی‌باشند.
- در مطالعه حاضر سه متغیر جنسیت، رشته تحصیلی کاربران و میزان اضطراب کاربران پیش‌گویی کننده‌های معناداری برای آمادگی ابتلا به اینترنت می‌باشند.
- در مورد محدودیت‌های این مطالعه می‌توان گفت که مطالعات مربوط به اعتیاد به اینترنت تاریخچه کوتاهی دارد لذا دست یافتن به منابع معتبر دشوار بود. از آنجایی که برای اولین بار رابطه بین رشته تحصیلی افراد و اعتیاد به اینترنت مورد مطالعه قرار می‌گیرد، لذا امکان مقایسه نتایج با یافته‌های حاصل از سایر مطالعات وجود نداشت. شرکت کنندگان در این پژوهش دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های ارومیه بودند، لذا نتایج حاصل، قابل تعمیم به کل جامعه دانشجویی نیست. عدم کنترل متغیرهایی مانند شرایط اقتصادی و اجتماعی کاربران یکی دیگر از محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌باشد.
- محدودیت دیگر تحقیق مربوط به ابزار سنجش می‌باشد. پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ دروغ سنج ندارد، لذا ممکن است برخی از کاربران بخواهند خود را فردی معقول و متعادل در استفاده از تکنولوژی نشان دهند. بنابراین ممکن است اگر از ابزار دیگری استفاده شود، میزان نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت متفاوت از یافته مطالعه حاضر باشد. علی‌رغم محدودیت‌های ذکر شده و با عنایت به نتایج تحقیق، پیشنهاد می‌شود که در تحقیقات آینده به میزان شیوع اعتیاد به اینترنت با توجه به وضعیت اجتماعی و اقتصادی کاربران و این که آیا کاربران در منزل به اینترنت دسترسی دارند یا نه، پرداخته شود و در نهایت پیشنهاد می‌شود که کلاس‌هایی برای جوانان برگزار گردد و به افرادی که اضطراب بالایی دارند توضیح داده شود که دو متغیر اضطراب و اعتیاد به اینترنت همبستگی بالایی دارند، لذا این افراد در استفاده از اینترنت دقت لازم را انجام دهند.
- [۱] قاسم‌زاده، لیلی؛ شهرآرای، مهرناز؛ مرادی، علیرضا. (۱۳۸۶). بررسی نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران و مقایسه دختران معتاد و غیرمعتاد به اینترنت در متغیرهای تنه‌ای، عزت نفس و مهارت‌های اجتماعی. دو فصلنامه انجمن روانشناسی ایران، دوره دوم، شماره ۳، ص ۳۲-۴۰.
- [2] Yellowlees, P. M., & Marks, S. (2005). Problematic internet use or internet addiction? *Computer in Human Behavior*, 23 (2007), 1447-1453.
- [3] Kim, K., Ryu, E., Chon, M., & Others. (2005). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing studies*, V (34), 2, 185- 192.
- [4] Amiel, T., & Sargent, S.L. (2004). Individual differences in internet usage motives. *Computer in human behavior*, 20, 711-726.
- [5] Nie, N., & Erbring, L. (2000). Debating the societal effects of the internet: Connecting with the world. *Public perspective*, (v) 11, 3, 42- 43.
- [6] King, S. A. (1996). Is the internet addictive, or Are addicts using the internet? Available on web: <http://concentric.net/~Astorm/iad.html>.
- [7] Bernner, V. (1997). Psychology of computer use: parameters of Internet use, abuse and addiction: The first 90 days of internet usage survey. *Psychological Reports*, 80, 879-882.
- [8] Young, K. S. (1997). Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder. [online]. Available at paper presented at the 104 the annual meeting of American psychological association. Toronto, Canada.
- [9] Young, K.S. (2007). Treatment out comes with internet addicts. *Cyber psychology and Behavior*, 10, 5, 671- 679.
- [10] Shapira, N.A., Lessig, M.,C., Goldsmith, T.D., Szabo, S.T., Lazortiz, m. Gold, M.S., Stein, D.J., (2003). Problematic internet use: proposed classification and diagnosis criteria. *Depression & anxiety*, 17, 207-216.
- [11] Nalwa, K., Anand, A. P. (2003). Internet addiction in student: A cause of concern. *Cyber psychology and Behavior*, 6 (6), 653- 659.

و اینترنت: بررسی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران. فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات زنان. سال ۵، شماره ۱، ص ۴۵-۶۴

[24] Kennedy, T., Wellman, B., & Klement, K. (2003). Gendering The Digital Divide. *IT & Society*, 1 (5), 72- 96.

[۲۵] ویزشفر، فاطمه. (۱۳۸۴). بررسی میزان اعتیاد به اینترنت در استفاده‌کنندگان از کافی‌نت‌های شهر لار. فصلنامه اصول بهداشت روانی، سال هفتم، شماره ۲۵ و ۲۶، ص ۲۷-۳۳.

[26] Hamburger, Y. A., & Artzi, B. E. (2000). The relationship between extraversion and neuroticism and different uses of the internet. *Computers in Human Behavior*, 16, 441- 449.

[27] Shepherd, M. R., & Edelman, J. R. (2005). Reasons for internet use and social anxiety. *Personality and Individual Differences*, 39, 949-958.

[28] Rice, L., & Markey, M. P. (2008). The role of extraversion and neuroticism in influencing anxiety following computer mediated interactions. *Personality and individual differences*. 46, 35- 39.

[29] Yoo, K.S., Cho, S.c., ha, J., Yane, S.k., Kim, S.J. Cheng, A., sung, Y.H., Lyoo, I.K. (2004). Attention defect hyperactivity symptom and Internet addiction. *Psychiatry and clinical neuroscience*, 58, 487- 494.

[۳۰] ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۷۸). ساخت و اعتباریابی مقدماتی پرسشنامه اضطراب امتحان و بررسی رابطه اضطراب امتحان با اضطراب عمومی، عزت‌نفس، پایگاه اجتماعی- اقتصادی و انتظارات معلم در دانش‌آموزان پس سوم راهنمایی شهر اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه چمران.

[31] Young, K. S. (1998). Psychology of computer use: XL. Addictive use of the internet: A case that breaks the stereotype. *Psychological Reports*, 79, 899- 902.

[۳۲] درگاهی، حسین؛ رضوی، سید منصور. (۱۳۸۶). اعتیاد به اینترنت و عوامل موثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران. فصلنامه پایش، سال ششم، شماره سوم، ص ۲۶۵-۲۷۲.

[12] Whang, L. S., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet over users psychological profiles: A behavior sampling analysis on internet addiction. *Cyber psychology and Behavior*, 6, 2, 143- 150.

[13] Caplan, S.E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well- being: development of a theory- based cognitive behavioral measurement instrument. *Journal of Computer in human behavior*, 18, 553-575.

[4] Davis, R. A. (2001). A cognitive behavioral model of pathological internet use. *Journal of computer in Human Behavior*, 17, 181- 195.

[15] Grohal, J. (1999). Internet addiction Guide, Available at: <http://www.psych central.com/netaddiction/>.

[16] Ferris, R. J. (2003). Internet addiction disorder: causes, symptoms and consequences. <http://www.Chem.vt.edu/chem.-dept/dessy/honors/papers.ferris.html>

[17] Yang, S. C., & Tung, C. J. (2004). Comparison of internet addicts and non addicts in Taiwanese high school. *Computer in Human Behavior*, 23, 79- 96.

[18] Chak, K., & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyber psychology and behavior*, 7 (5), 559- 570

[19] David, S. (2008). Addiction to internet is an illness. [Online]. Available: www.guadian.co.uk

[۲۰] دادستان، پریرخ. (۱۳۸۶). نظر جوانان ایرانی پیرامون پیامدهای فرهنگی- اجتماعی تسهیل انتقال اطلاعات در سطح بین‌المللی. ۱۸ مقاله در روانشناسی، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی: انتشارات سمت.

[۲۱] داوود آبادی، معصومه. (۱۳۸۴). رابطه بین اعتیاد اینترنتی با سلامت روان و ویژگی‌های شخصیتی کاربران شبکه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.

[22] Hills, P., & Argyle, M. (2003). Uses of the internet and their relationships with individual differences in personality. *Computer in Human Behavior*, 19, 59- 70.

[۲۳] باستانی، سوسن. (۱۳۸۶). شکاف جنسیتی در کاربرد کامپیوتر

Computer in Human Behavior. XXX (2008)
XXX-XXX.

[33]Lacovelli, A., & Valenti, S. (2008). Internet
addiction's effect on like ability and rapport.